

Брюксел, 29 ноември 2022 г.
(OR. en)

15237/22

COPEN 421
COJUR 45
IPCR 110
JUSTCIV 165
RELEX 1622
CSDP/PSDC 834
JAI 1586

БЕЛЕЖКА

От: Председателството

До: Съвета

№ предх. док.: 14878/22 + COR 1

Относно: Заключение на Съвета относно борбата с безнаказаността по отношение на престъпленията, извършени във връзка с агресивната война на Русия срещу Украйна
– Одобряване

След като председателството представи посочения по-горе проект за заключения на Съвета, работната група обсъди текста на заседанията си от 30 септември и 26 октомври 2022 г.

На 23 ноември 2022 г. Комитетът на постоянните представители потвърди, че е налице съгласие по текста, поместен в приложението към настоящата бележка. Комитетът също така постигна съгласие, че след като бъде одобрен от Съвета, текстът следва да бъде публикуван в *Официален вестник*, и реши да представи досието на Съвета, за да може Съветът да одобри заключенията.

Във връзка с посоченото по-горе Съветът се приканва:

- да одобри заключенията, съдържащи се в приложението към настоящата бележка,

[- Текст, одобрен от Корепер -]

Заключения на Съвета относно борбата с безнаказаността по отношение на престъпленията, извършени във връзка с агресивната война на Русия срещу Украйна

I. Въведение

Непосредствено след началото на въоръженото нападение, на 24 февруари 2022 г., Европейският съвет осъди по най-категоричен начин непровокираната и неоправдана агресивна война на Русия срещу Украйна, която представлява грубо нарушение на международното право и на принципите, заложи в Устава на ООН, и причинява огромен брой жертви и ранени сред цивилното население.

На 1 и 2 март 2022 г. 39 държави — страни по Римския статут на Международния наказателен съд („Римския статут“), включително всички държави — членки на Европейския съюз, сезираха Международния наказателен съд (МНС) с искане прокурорът на МНС да разследва положението в Украйна. На 2 март 2022 г. прокурорът на МНС обяви, че е пристъпил към образуване на разследване на положението в Украйна въз основа на получените искания. Впоследствие четири други държави — страни по статута, отнесоха въпроса за положението в Украйна до МНС, с което общият брой на държавите — страни по статута, които са го сезирали, достигна 43.

В заключенията си от 24 и 25 март 2022 г. Европейският съвет заяви, че „Русия насочва атаките си срещу цивилното население и напада граждански обекти, включително болници, лечебни заведения, училища и убежища. Тези военни престъпления трябва да спрат незабавно. На отговорните лица и на техните съучастници ще бъде потърсена сметка в съответствие с международното право“.

В заключенията си от 30 и 31 май 2022 г. Европейският съвет настойчиво прикани Русия незабавно да прекрати неизбирателните си нападения срещу цивилното население и гражданска инфраструктура. Европейският съвет заяви, че „[з]верствата, извършвани от руските сили, и причиняваните страдания и разрушения са неописуеми“. Европейският съвет заяви още, че поздравява всички, които помагат при събирането на доказателства и разследването на военните престъпления и другите особено тежки престъпления, и че подкрепя интензивната работа на прокурора на Международния наказателен съд в тази насока. Европейският съвет приветства и работата, извършвана от главния прокурор на Украйна, с предоставената от Европейския съюз и неговите държави членки финансова подкрепа и подкрепа за изграждане на капацитет. Европейският съвет приветства създаването на съвместен екип за разследване, координиран от Евроюст, чиято роля беше засилена, както и текущата оперативна подкрепа, предоставяна от Европол.

В своите заключения от 23 и 24 юни 2022 г. Европейският съвет подчерта, че „Русия, Беларус и всички отговорни за военни престъпления и други особено тежки престъпления ще бъдат подведени под отговорност за действията си в съответствие с международното право“.

В заключенията си от 20 и 21 октомври 2022 г. Европейският съвет заяви: „Извършените военни престъпления срещу украински граждани, за които има все повече доказателства, и непрекъснатото разрушаване на гражданска инфраструктура са грубо нарушение на международното право. Европейският съюз изтъква отново твърдия си ангажимент да търси отговорност от Русия и от всички извършители и съучастници, както и категоричната си подкрепа за разследванията на прокурора на Международния наказателен съд. Европейският съвет признава усилията на Украйна да гарантира подвеждането под отговорност, включително за престъплението агресия срещу нея. Той приканва върховния представител и Комисията да проучат възможностите за гарантиране на пълно търсене на отговорност.“

Освен това в заключенията си от 20 и 21 октомври 2022 г. Европейският съвет прикани Комисията да представи варианти в съответствие с правото на ЕС и международното право, насочени към използване на замразени активи в подкрепа на възстановяването на Украйна. Във връзка с това Европейският съвет припомни заключенията си от 30 и 31 май 2022 г. Възстановяването на Украйна ще бъде от полза и за жертвите на престъпления, извършени в Украйна.

В Римския статут на Международния наказателен съд („Римския статут“) се припомня, че „най-тежките престъпления, които безпокоят цялата международна общност, не бива да остават ненаказани, а ефективното им наказателно преследване трябва да бъде гарантирано чрез предприемане на мерки на национално равнище и засилване на международното сътрудничество“.

В съответствие с международното право¹ основната отговорност за разследването и наказателното преследване на лицата, отговорни за основни международни престъпления, посочени в член 5 от Римския статут, се носи от държавите.

В Решение 2011/168/ОВППС на Съвета² се припомня, че тежките престъпления от компетентността на Международния наказателен съд засягат международната общност като цяло и Съюза и неговите държави членки в частност, и се потвърждава решимостта да се сложи край на безнаказаността на извършителите на такива престъпления чрез предприемане на инициативи или мерки за гарантиране на прилагането на принципа за взаимно допълване на национално равнище и чрез засилване на международното сътрудничество, за да се гарантира ефективното им наказателно преследване.

Европейският съюз и неговите държави членки следва спешно да предприемат всички необходими мерки, за да гарантират, че лицата, които извършват основни международни престъпления в Украйна, ще бъдат подложени на разследване и наказателно преследване и подведени под отговорност пред съд.

Европейският съвет вече приветства решението на прокурора на Международния наказателен съд да започне разследване. Компетентните органи на различни държави членки също започнаха разследвания относно основни международни престъпления, за които се твърди, че са извършени в Украйна.

¹ Вж. Римския статут на Международния наказателен съд, Конвенцията за предотвратяване и наказване на престъплението геноцид от 1948 г.; четирите Женевски конвенции от 1949 г. и трите допълнителни протокола; Хагската конвенция от 1954 г. и Втория допълнителен протокол към нея; Международната конвенция за предотвратяване и наказание на престъплението апартейд от 1976 г.; Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение или наказание от 1984 г.; Международната конвенция за защита на всички лица от насилствено изчезване от 2006 г.

² Решение 2011/168/ОВППС на Съвета от 21 март 2011 г. относно Международния наказателен съд и за отмяна на Обща позиция 2003/444/ОВППС (ОВ L 76, 22.3.2011 г., стр. 56).

За да се гарантира успешното разследване и наказателно преследване на основни международни престъпления, са необходими засилено сътрудничество и координация между всички компетентни органи на международно и национално равнище, по-специално за събирането, съхраняването и обезпечаването на доказателства, на които впоследствие може да се разчита пред съд.

Евроюст и Европол са ключови участници в пространството на свобода, сигурност и правосъдие. Двете агенции имат експертни познания и опит в подкрепа на разследването и наказателното преследване на трансгранични престъпления, включително основни международни престъпления и свързани с тях престъпления, и са готови, в рамките на съответните си мандати, да допринасят за ефективния обмен на събраните доказателства. Евроюст и Европол координират съответните си роли и дейности в подкрепа на разследването на основни международни престъпления.

Регламент (ЕС) 2022/838 на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) 2018/1727 по отношение на запазването, анализа и съхранението в Евроюст на доказателства, свързани с геноцид, престъпления против човечеството, военни престъпления и свързани с тях престъпления, беше приет на 30 май 2022 г.³

Със съдействието на Евроюст на 25 март 2022 г. беше създаден съвместен екип за разследване (СЕР) с цел координиране на разследванията на всички престъпления, извършени от Русия по време на войната срещу Украйна. Съвместният екип за разследване се стреми да засили съдебното сътрудничество между компетентните органи, участващи в разследването и наказателното преследване на основни международни престъпления на национално и международно равнище. Съвместният екип за разследване първоначално включваше украински, литовски и полски съдебни органи, а по-късно към него се присъединиха съдебни органи от Естония, Латвия, Словакия и Румъния. На 25 април 2022 г. службата на прокурора на Международния наказателен съд също обяви, че ще сътрудничи на СЕР, като участва в него.

С цел да се улесни анализът на информацията, свързана с евентуални доказателства за основни международни престъпления, Европол създаде специален аналитичен проект за основни международни престъпления.

³ ОВ L 148, 31.5.2022 г., стр. 1–5.

Следва да се обърне необходимото внимание и на положението на жертвите на основни международни престъпления. Те трябва да получат справедливост.

Европейската мрежа на точките за контакт за разследване и наказателно преследване на геноцид, престъпления срещу човечеството и военни престъпления („Мрежата на по въпросите на геноцида“) разполага с важен експертен опит в областта на основните международни престъпления. Тя е от голяма полза за улесняване на обмена на информация, знания, опит и най-добри практики между националните специалисти.⁴

На 21 септември 2022 г. Евроюст, Мрежата по въпросите на геноцида и службата на прокурора на МНС публикуваха насоки за организациите на гражданското общество относно документирането на международни престъпления и нарушения на правата на човека за целите на наказателното преследване (Documenting international crimes and human rights violations for criminal accountability purposes).

На място в Украйна консултативната мисия на ЕС в Украйна (EUAM Ukraine) предоставя подкрепа на украинските власти. Мандатът на EUAM Ukraine беше изменен на 13 април 2022 г.⁵, за да се предостави подкрепа на украинските власти, участващи в разследването и наказателното преследване на международни престъпления, чрез стратегически съвети и обучение. Мисията си сътрудничи тясно с Международния наказателен съд в тази област и участва в дейността на Консултативната група за разследване на престъпленията и зверствата в Украйна.

Предвид изложеното по-горе Съветът прие следните заключения:

⁴ Решение 2002/494/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 г. за създаване на европейска мрежа на точки за контакт по отношение на лицата, отговорни за геноцид, престъпления срещу човечеството и военни престъпления (ОВ L 167, 26.6.2002 г., стр. 1); Решение 2003/335/ПВР на Съвета от 8 май 2003 г. за разследване и наказателно преследване на геноцид, престъпления срещу човечеството и военни престъпления (ОВ L 118, 14.5.2003 г., стр. 12)

⁵ Решение (ОВППС) 2022/638 на Съвета от 13 април 2022 г. за изменение на Решение 2014/486/ОВППС относно консултативна мисия на Европейския съюз за реформа в сектора на гражданската сигурност в Украйна (EUAM Ukraine) (ОВ L 117, 19.4.2022 г., стр. 38—39).

II. Съветът призовава държавите членки:

- a) да приемат необходимите законодателни мерки с цел:
 - i) да приложат изцяло определението за основни международни престъпления и начините за осъществяване на отговорност, предвидени в Римския статут;
 - ii) да позволят упражняването на универсална юрисдикция или други форми на национална юрисдикция по отношение на основни международни престъпления, извършени в чужбина; и
 - iii) да осигурят възможност за тясно съдебно сътрудничество с Международния наказателен съд и, доколкото е разрешено от националното право, с други механизми за разследване или отговорност, като например независимата международна анкетна комисия за Украйна, създадена от Съвета на ООН по правата на човека, включително, когато е целесъобразно, в рамките на съвместен екип за разследване;
- б) да подкрепят Главната прокуратура на Украйна с оглед на укрепване на капацитета на Украйна за разследване и наказателно преследване на основни международни престъпления в съответствие с международните стандарти;
- в) да обмислят възможността за активно участие в ротационния модел, координиран от Международния наказателен съд;
- г) да засилят съдебното сътрудничество помежду си, а така също с Украйна, с други трети държави и с Международния наказателен съд, за да се гарантира успешното разследване и наказателно преследване на основни международни престъпления, включително чрез подкрепа на международната инициатива за договаряне на многостранен договор за правна взаимопомощ и екстрадиция при наказателно преследване на национално равнище на жестоки престъпления;

- д) да улесняват използването на съвместни екипи за разследване между компетентните органи на държавите членки и други заинтересовани страни, като например Международния наказателен съд, с цел укрепване на съдебното сътрудничество по отделни дела и успешното разследване и наказателно преследване на основни международни престъпления на национално и международно равнище;
- е) да си сътрудничат с Консултативната група за разследване на престъпленията и зверствата в Украйна и да улесняват, когато е уместно, тясната координация между Консултативната група и съвместния екип за разследване, създаден между Украйна и някои държави членки;
- ж) да укрепят сътрудничеството със заинтересованите страни от ЕС, като Евроюст, Европол, Европейската съдебна мрежа, Мрежата по въпросите на геноцида, EUAM Ukraine и Мрежата на националните експерти по въпросите на съвместните екипи за разследване („Мрежата на СЕР“), с цел по-добри резултати в успешното разследване и наказателно преследване на основни международни престъпления;
- з) да продължат да укрепват капацитета на EUAM Ukraine чрез командироване на национални експерти със съответния експертен опит;
- и) да продължат да оказват подходяща правна, оперативна и финансова подкрепа за създаването и правилното функциониране на специализирани звена, занимаващи се с разследване и наказателно преследване на основни международни престъпления, на национално равнище в рамките на органите, компетентни по въпросите на правоприлагането, наказателното преследване, правната взаимопомощ и събирането на свидетелски показания от жертвите, както и, когато е уместно, в рамките на имиграционните служби;
- й) да информират националните съдебни органи, разследващи основни международни престъпления, относно правомощията, предоставени на Евроюст с Регламент (ЕС) 2022/838, и да изтъкват помощта, която може да бъде оказана както от Евроюст, в сътрудничество с Мрежата по въпросите на геноцида, така и от Европол, с цел бързо и ефикасно сверяване на информацията и откриване на потенциални връзки между разследвани случаи в различни държави членки;

- к) да оптимизират събирането и обмяна на информация между съответните органи и заинтересовани страни, които влизат в контакт с жертвите на военни престъпления, като се опират на експертния опит, разработен по-специално от Мрежата по въпросите на изключването на Агенцията на Европейския съюз в областта на убежището, Мрежата по въпросите на геноцида и платформата на ЕС за правата на жертвите;
- л) да заделят подходящи ресурси с цел изграждане на капацитет и дейности по обучение на националните органи, участващи в идентифицирането на жертвите и свидетелите на основни международни престъпления;
- м) да работят с организациите на гражданското общество, включително чрез платформата на ЕС за правата на жертвите, по-специално с цел увеличаване на обмяна на информация и усилията за достигане до жертвите и засегнатите общности;
- н) да насърчават, когато е целесъобразно, сътрудничеството с организациите на гражданското общество при събирането на доказателства за основни международни престъпления и да улесняват, доколкото е позволено от националното право, допустимостта на тези доказателства в съда;
- о) да повишават осведомеността сред украинската бежанска общност за възможността за даване на показания в държавите членки относно основни международни престъпления, на които лицата може да са станали жертви и/или свидетели, като същевременно се отчитат уязвимото им положение и необходимостта им от подкрепа;
- п) да активизират участието, предоставянето на информация, подкрепата и защитата на жертвите на основни международни престъпления в рамките на наказателното производство, както е предвидено в Директива 2012/29/ЕС относно правата на жертвите, включително чрез обмен на опит и на най-добри практики във връзка с подкрепата и защитата на жертвите.

III. Съветът призовава Комисията:

- а) да продължи тясното сътрудничество с председателството на Съвета, Европейската служба за външна дейност, Генералния секретариат на Съвета и Международния наказателен съд с цел осигуряване на координация на дейностите на Съюза и, когато е възможно, на държавите членки в подкрепа на усилията за търсене на отговорност, ръководени от Главната прокуратура на Украйна;
- б) да продължи работата си в рамките на платформата за правата на жертвите с цел повишаване на осведомеността относно необходимостта да се осигури подкрепа и защита на жертвите на основни международни престъпления в съответствие с техните специфични нужди и в съответствие с Директивата относно правата на жертвите;
- в) да подкрепя специализираното обучение и дейностите за изграждане на капацитет на правоприлагащите органи, съдебните органи и други съответни органи, като се опира на работата и експертния опит на съществуващи структури като Европейската мрежа за съдебно обучение (EJTN), Агенцията на Европейския съюз за обучение в областта на правоприлагането (CEPOL), EUAM Ukraine и съществуващите програми за обучение, разработени от Мрежата по въпросите на геноцида;
- г) да увеличи финансовата, логистичната, техническата и материалната подкрепа, с която разполагат държавите членки в усилията си за ефикасно разследване и събиране на доказателства за основни международни престъпления, включително чрез увеличаване на финансирането за съвместни екипи за разследване;
- д) да насърчава обмена на най-добри практики, знания и експертен опит чрез Мрежата по въпросите на геноцида, включително чрез програми за обмен и учебни посещения на специалисти, и да отпуска подходящи ресурси за тази цел;
- е) да продължи да подкрепя националните и международните механизми за разследване и събиране на доказателства, по-специално по отношение на доказателствата, събрани на бойното поле.

IV. Съветът призовава Евроюст:

- a) да продължи да предприема необходимите мерки за бързото прилагане на Регламент (ЕС) 2022/838 с оглед на запазването, анализирането и съхраняването в централно съоръжение за съхранение на доказателства за основните международни престъпления, посочени в този регламент;
- б) да продължи да предоставя материали и насоки за това как да се събират и предават доказателства за основни международни престъпления;
- в) да продължи да укрепва, когато е възможно, сътрудничеството с трети държави с цел улесняване на събирането и обмена на доказателства за съответните основни международни престъпления, съгласно приложимата правна рамка.

V. Съветът призовава Евроюст и Европол:

- a) да продължат да укрепват сътрудничеството помежду си въз основа на своите допълващи се роли и оперативни възможности при оказването на подкрепа за разследванията на основни международни престъпления и съгласно съответните си мандати, като същевременно се цели да се избегне дублирането на усилия, така че на държавите членки да може да се оказва още по-качествена помощ при разследването и наказателното преследване на основни международни престъпления;
- б) да информират Съвета за актуалното състояние и бъдещите стъпки в сътрудничеството помежду си, що се отнася до разследването и наказателното преследване на основни международни престъпления.

VI. Съветът призовава Мрежата по въпросите на геноцида:

- a) да продължи да развива своя експертен опит в областта на основните международни престъпления;
- б) да продължи да улеснява обмена на информация, знания, опит и най-добри практики между националните специалисти в съответствие с мандата си.

VII. Съветът призовава EUAM Ukraine:

- а) да продължи да развива подкрепата си за украинските власти с цел улесняване на разследването и наказателното преследване на основни международни престъпления;
- б) да продължи да укрепва сътрудничеството с Европол, Евроюст и CEPOL с цел предоставяне на обучение и пряка подкрепа за разследването и наказателното преследване на основни международни престъпления в Украйна.

VIII. Съветът призовава съответните институции на Европейския съюз:

- а) да продължат и да подобрят допълнително ефикасното оказване на помощ на Украйна;
- б) да продължат да оказват подкрепа на държавите членки в усилията им за ефикасно събиране на доказателства за основни международни престъпления, като същевременно проучват потенциалните полезни взаимодействия и избягват дублирането на усилия;
- в) да увеличат усилията за борба с дезинформацията и опитите за пренаписване на историята.

IX. Съветът призовава Украйна:

да се присъедини към Римския статут.
